

ויוציאנו ה' ממצרים

ביד חזקה בזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים...

ע"פ פרופ' דוד הנשקה

(1) משנה מסכת פסחים פרק י משנה ד

...ודורש מארמי אובד אבי עד שייגמור כל הפרשה כולה:

(2) דברים כו

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָיו ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד אָבִי וַיִּרְדַּם מִצְרַיִמָּה וַיַּגְדֵּךְ שֵׁם בְּמַתִּי מִעַט וַיְהִי־לְשֵׁם לְגוֹי גָּדוֹל עַצּוֹם וְרַב: וַיִּדְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָרָה קָשָׁה: וַנִּצְעַק אֶל־ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת־קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִינוּ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־לַחֲצֵנוּ: וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָדוֹל וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים:

(3) מדרש תנאים לדברים פרק כו פסוק ח

ויוציאנו ה' ממצ' לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו: ביד חזקה זה הדבר כמו שנ' הנה יד ה' הויה במקנך: ובזרוע נטויה זו החרב שנ' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים: ובמורא גדול זה גילוי שכינה כמו שנ' וירא ישראל את היד הגד': ובאותות זה המטה ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות: ובמופתים אלו המכות ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותמרות עשן: ד"א ביד חזקה שתיים ובזרוע נטויה שתיים ובמורא גדול שתיים ובאותות שתיים אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ר' יהודה היה נותן בהן סימן דצ"ך עד"ש באח"ב:

(4) רמב"ם הלכות חמץ ומצה נוסח ההגדה

ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך לא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו, שנאמר ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'. ביד חזקה, זה הדבר, כמו שנאמר הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר וביצאן דבר כבוד מאד. ובזרוע נטויה, זו החרב כמו שנאמר וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים.

ובמורא גדול, זו גילוי שכינה, כמו שנאמר או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם במצרים לעיניך.

ובאותות, זה המטה, כמו שנאמר ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות.

ובמופתים, זה הדם, כמו שנאמר ונתתי מופתים בשמים ובארץ, דם ואש ותמרות עשן.

דבר אחר: ביד חזקה שתיים ובזרוע נטויה שתיים ובמורא גדול שתיים ובאותות שתיים ובמופתים שתיים אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ר' יהודה היה נותן בהן סימן דצ"ך עד"ש באח"ב:

Questions:

- 1) What is the חרב doing in the first מדרש – where did that ever appear in the מכות?
- 2) Who experienced גילוי שכינה (exegetical interpretation of מורא גדול)?
- 3) Why is the מדרש on אותות = "the staff" – the staff was not a plague – itself – just a vehicle for plagues
- 4) Why are דם and דבר the only two מכות inferred in the first מדרש?

(5) יחזקאל כ:לג

חִי-אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי ה' אִם-לֹא בְיַד חֲזָקָה וּבִזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׂפוּכָה אִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:

(6) ספרי במדבר פרשת שלח פסקא קטו

חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם, ביד חזקה זו הדבר כמה שנא' הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה, ובזרוע נטויה זו החרב כמה שנא' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים, ובחימה שפוכה זו רעב

(7) יחזקאל יד:כא

כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי ה' אֵף כִּי-אֲרַבְעַת שְׁפָטַי הָרַעִים חָרַב וְרָעַב וְחִיָּה רָעָה וְדָבַר שְׁלַחְתִּי אֶל-יְרוּשָׁלַם לְהַכְרִית מִמֶּנָּה אָדָם וּבַהֲמָה:

(8) ירמיהו כא

(ה) וּנְלַחֲמֹתִי אֲנִי אֶתְכֶם בְּיַד נְטוּיָה וּבִזְרוּעַ חֲזָקָה וּבְאֵף וּבְחִמָּה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל: (ו) וְהִכִּיתִי אֶת-יְוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת-הָאָדָם וְאֶת-הַבְּהֵמָה בְּדָבַר גָּדוֹל יָמָתוֹ: (ז) וְאַחֲרֵי-כֵן נְאֻם-ה' אֶתֶּן אֶת-צִדְקָתָהּ מִלְךְ-יְהוּדָה וְאֶת-עֲבָדָיו וְאֶת-הָעָם וְאֶת-הַנְּשָׂאִים בְּעִיר הַזֹּאת מִן-הַדְּבָר מִן-הַחֲרָב וּמִן-הָרָעַב בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל וּבְיַד אִיְבֵיהֶם וּבְיַד מִבְקָשֵׁי נַפְשָׁם וְהָפַס לְפִי-חָרָב לֹא-יָחֹס עֲלֵיהֶם וְלֹא יִחְמַל וְלֹא יִרְחַם:

(9) שמות ה

וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ נִלְכָּה נָא דְדָרְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָר וְנִזְבַּחָה לָהּ אֱלֹהֵינוּ **פֶּן-יִפְגַּעֵנוּ בְּדַבַּר אִו בַּחֲרָב:**

(10) שמ"א ב:כו

וַיִּבֹא אִישׁ-אֱלֹהִים אֶל-עֲלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' הַנְּגִלָה נְגִלְתִּי אֶל-בֵּית אַבְיָן **בַּהֲיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פְּרַעֲה:**

(11) תרגום יונתן נביאים שמ"א ב:כו

וְאֵתָא נְבִיא דֵי לֹת עֲלִי וְאָמַר לִיה כְּדָנָן אָמַר יי אַתְּגַלְאָה אַתְּגַלְתִּי לְבֵית אַבְיָן **כְּדָ הוּוּ בְּמִצְרַיִם וּמִשְׁעַבְדִּין לְבֵית פְּרַעֲה:**

(12) יחזקאל כ:ח

וַיִּמְרוּ-בִי וְלֹא אָבוּ לְשָׁמַע אֵלָי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצַי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת-גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אֶפְלִ בָּהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם:

(13) מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא

וחמושים אין חמושים אלא מזוינים שנא' ואתם תעברו חמושים וכתוב ויעברו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה חלוצים ארבעים אלף חלוצי צבא. ד"א וחמושים עלו אחד מחמשה וי"א אחד מחמשים וי"א אחד מחמש מאות ר' נהוראי אומר העבודה לא אחד מחמש מאות עלו שנא' רבבה כצמח השדה נתתיך וכתוב ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו שהיתה האשה יולדת ששה בכרס אחד ואתה אומר אחד מחמש מאות עלו העבודה לא אחד מחמש מאות עלו אלא שמתו הרבה מישראל במצרים ואימתי מתו בשלשת ימי אפלה שנאמר לא ראו איש את אחיו שהיו קוברים מתיים והודו ושבו להקב"ה שלא ראו אויביהם וישו במפלתם [ר' יוסי אומר וחמשה דורות עלו].